

**İŞLETME BİRLEŞMELERİ VE BİRLEŞME SONUCU ELDE EDİLEN ŞEREFİYENİN
TFRS 3 ve TMS 38 KAPSAMINDA İNCELENMESİ****INVESTIGATION ON WITHIN TFRS 3 AND TMS 38 OF OBTAINED GOODWILL AS A
RESULT OF MERGER AND BUSINESS COMBINATIONS****Öğr.Gör. Süleyman ERTÜRK**Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü
Kahramanmaraş/Turkey**Melek YARDIMCIOĞLU**

DR. Öğrencisi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep/Turkey

ÖZET

Uluslararası veya ulusal ölçekte rekabet etmek isteyen işletmelerin büyüklüklerini arttırmak için başvurdukları yöntemlerden biride işletme birleşmeleridir. İşletme birleşmeleri, TFRS 3 "İşletme Birleşmeleri" esnasında ele alınmıştır. İşletme birleşmeleri sonucunda şerefiye kalem olarak ortaya çıkmaktadır. Şerefiyede TFRS 3 "İşletme Birleşmeleri" ve TMS 38 "Maddi Olmayan Duran Varlıklar" standardında ele alınmıştır. Şerefiyenin sonraki dönemlerde nasıl muhasebeleştirileceğine ilişkin hükümler KOBİ TFRS Bölüm 19 ile KOBİ TFRS Bölüm 27 ve TMS 36 "Varlıklarda Değer Düşüklüğü" ile ilgili Standartlarda ele alınmıştır. Ayrıca, KOBİ TFRS Bölüm 9 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar ile "TMS 27 Konsolide ve Bireysel Mali Tablolar" da, konsolidasyon şerefiyesinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili olarak TFRS 3'te yer alan düzenlemelere atıf yapılmıştır.

Bu çalışmada son yıllarda uluslararası veya ulusal ölçekte hızla artan işletme birleşmeleri ve birleşme sonucunda oluşan maddi olmayan duran varlıklar hesap grubunda yer alan şerefiye konuları açıklamaktır. Çalışmamızın ilk bölümünde işletme birleşmeleri, nedenleri, türleri ve işletme birleşmelerinde işletme değerinin saptanmasında kullanılan yöntemlere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise şerefiye, negatif şerefiye ve şerefiyenin kayda alınması örneklerle açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşletme Birleşmeleri, Şerefiye, TRSF 3, TMS 38.**ABSTRACT**

Business combinations are one of the methods to apply for increase the size of businesses want to compete on an international or national scale. Business combinations have been addressed in course of TFRS 3 'Business Combinations'. As a result of the merger, the goodwill arises as an account. In the standard of TFRS 3 "Business Combinations" and TMS 38 "Intangible Assets" has been dealt with in the goodwill. In the after periods of goodwill, provisions on how to account have been dealt with in the KOBİ TFRS Section 19, KOBİ TFRS Section 27 and TMS 36 "Impairment of Assets" Standards. In the after periods of goodwill have been dealt with provisions on how to account with in the related standards about the KOBİ TFRS Section 19, KOBİ TFRS Section 27 and TMS 36 "Impairment of Assets". Also, it has been referred to the arrangements in the TFRS 3 about related consolidaiton of goodwill account in the KOBİ TFRS Section 9 Consolidated and Separate Financial Tables and "TMS 27 Consolidated and Separate Financial Tables".

In this study, it is to explained the issues of goodwill located in the account group about the rapidly increasing business combinations and as a result of merger intangible assets in recent years on an international or national scale. In the first part of the study have been included the methods of used to determine the operating value in business combinations, causes, types and business combinations. In the second part, it has been explained within examples about the goodwill, the negative goodwill and accounting record of goodwill.

Key Words: Business Combinations, Goodwill, TFRS 3, TMS 38

1. GİRİŞ

Bütün alanlarda dünyayı etkileyen bir kavram olarak karşımıza çıkan küreselleşme; ekonomik ölçeği arttırmakta, benzer tüketiciler kitleleri oluşturmakta, değişen teknolojiler, endüstriler arası artan rekabete ile birlikte ar-ge faaliyetlerine verilen önemin artması ile ortaya çıkan ürün çeşitliliği artışı, teknolojik yenilikler ve teknoloji transferi süreçlerinin kısılması, ülkeler arasındaki serbest ticaret bölgeleri, gümrük birliği ve ekonomik birlik anlaşmaları, kurumsal yapılanmaların ortaya çıkardığı yeni ekonomik, sosyal ve siyasi ortam, rekabetin küresel bir boyuta dönüşmesine yol açmıştır (Alagöz, 2007:1). İşletmelerin bu gelişmelere kayıtsız kalmaları artık imkansız hale gelmiş durumdadır. Bu yeni ortam ve koşullar işletmeleri, değişen şartlara uyum sağlamak için değişimin bir parçası olma zorunluluğu ile karşı karşıya bırakmıştır.

Değişimin bir parçası olmak durumunda kalan işletmelerin yeni rekabet koşullarında faaliyetlerini sürdürebilmeleri için yeterli büyüklükte olmaları gerekir. Bu büyüklüğe ulaşmak zorunluluğunda olan işletmelerin büyüme yollarından biri de başka bir işletme ile birleşmek, diğer bir ifadeyle şirket evliliği yapmaktır. İşletmeler bu yolla rekabet avantajı sağlayarak gerekli olan kazançları elde etmeye ve ayakta durmaya çalışırlar. Bu gibi durumlar neticesinde birleşme yoluna gitmek durumunda kalan işletmelerin özellikle son 25 yılda birleşmeye olan ilgileri artmış ve başta sanayileşmiş ülkeler olmak üzere dünya genelinde işletmeler arasında birleşme, devir ve ele geçirme hareketleri hız kazanmıştır.

İşletme birleşmeleri Türkiye Finansal Raporlama Standardı TFRS 3 kapsamında ele alınmıştır. Bu standart işletmelerin birleşmeleri sürecinde oluşabilecek menfi durumun ortadan kaldırılabilmesi ve küresel anlamda bir bütünlük sağlanması açısından önem taşımaktadır.

İşletme birleşmelerinde kullanılan yöntemler içerisinde yer alan Defter değeri ile işleyen teşebbüs değeri arasındaki fark, literatürde şerefiye/peştemallık (goodwill) olarak ortaya çıkmaktadır. Şerefiye TFRS 3 İşletme Birleşmelerine ilişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı, TMS 38 Maddi olmayan Duran Varlıklara ilişkin Türkiye Muhasebe Standardı ve TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğüne İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı ile ilgili bölümlerde açıklanmıştır.

Bu tanımlayıcı makalenin ana amacı TFRS-3'e Göre İşletme birleşmelerini, işletmelerin birleşme nedenlerini, birleşme türlerini, işletme birleşmelerinde işletme değerinin saptanmasında kullanılan yöntemleri açıklamaktır. Ayrıca birleşmelerden ortaya çıkan "şerefiye" kaleminin tespit edilmesi ve raporlanması, itfası ve değer düşüklüğü ortaya çıkarılması, negatif şerefiyenin açıklanması, hesaplanması ve muhasebeleştirilmesi konularını açıklama amaçlarını taşımaktadır.

2. İŞLETME BİRLEŞMELERİ (TFRS 3)

Ticaret şirketlerinin, özellikle sermaye şirketlerinin birleşmesiyle ilgili olarak, çeşitli ülkelerin hukuki düzenlemelerinde farklı kavramlar kullanılmakta olup, Latince kökenli Avrupa dillerinin pek çoğunda Almanca ve Fransızca fusion, İtalyanca fusione kelimeleriyle, Anglo-Sakson hukuk çevrelerinde işletme birleşmeleri merger kelimesiyle, İngiliz hukukunda amalgamation ve Amerikan hukukunda consolidation kelimeleri birleşme anlamında kullanılmaktadır (Türk, 1996: s.3-4).

İşletme birleşmeleri, literatürde genellikle "combination", "merger", "acquisition", "consolidation" kelimeleriyle eş anlamlı kullanılmakta olup, yazarlar genellikle acquisition yerine satın almayı ve birleşen işletmelerin kişiliklerini ortadan kaldırarak yeni bir işletmenin ortaya çıkması şeklindeki birleşmede ise consolidation (konsolidasyon) kavramını kullanmışlardır (Aydın, 1990: s.10). Sonuçta, bütün bu ifadeler şirket birleşmesi olarak kabul edilmektedir.

Birleşmeden en az iki veya daha çok, hukuki açıdan bağımsız olan işletmelerin, ekonomik veya hukuksal yönden bütünleştirilmeleri anlaşılmakta ve bu şekilde işletmeler arası birleşme, birleşme zamanına kadar bağımsız olan işletmelerin, yeni bir işletme altında toplanarak tek karar ve uygulama ortamının oluşturulduğu bir entegrasyon şekli olmaktadır.

İşletme birleşmeleri farklı şekillerde gerçekleşebilir. Bunlar (Karapınar, 2006, 84):

- ✓ Bir işletmenin, diğer işletmenin tümünü satın alarak tüzel kişiliğini ortadan kaldırması,
- ✓ İki işletmenin tüzel kişiliklerini ortadan kaldırarak yeni bir tüzel kişilik altında birleşmeleri,

- ✓ Bir işletmenin diğer işletmenin hisse senetlerini satın alması şeklinde olabilir.

2.1. TFRS-3'e Göre İşletme Birleşmeleri

TFRS 3'e göre, "işletme, yatırımcıya bir getiri sağlamak, hissedarlara ve katılımcılara direk ve orantısız şekilde düşük maliyet ve sair ekonomik fayda sağlamak için yönetilen faaliyet ve varlıklar bütünüdür". TFRS 3'ün 4 paragrafında işletme birleşmeleri, "teşebbüs veya işletmelerin tek raporlayan işletme oluşturmak üzere bir araya gelmesidir" şeklinde tanımlanmaktadır. Bu olayda bir ya da daha fazla işletmenin kontrolünü ele geçiren ve edinen (iktisap eden) olarak ifade edilen bir işletme ile edinilen (iktisap edilen) işletme olarak ifade edilen iki taraf bulunmaktadır.

"TFRS 3 İşletme Birleşmeleri" Standardına göre, bir maddi olmayan duran varlığın işletme birleşmesi sırasında elde edilmiş olması durumunda, maddi olmayan duran varlığın maliyeti, elde edilme tarihindeki gerçeğe uygun değeridir. Bir maddi olmayan duran varlığın gerçeğe uygun değeri, varlıktan beklenen gelecekteki ekonomik yararların işletme tarafından elde edilme olasılığı ile ilgili piyasa beklentilerini yansıtabilir. Başka bir deyişle, işletme fayda akışının zamanlamasında ve tutarında belirsizlik olsa bile ekonomik fayda akışının olmasını beklemektedir. Bu nedenle, Paragraf 21(a)'da yer alan olasılığa ilişkin muhasebeleştirme kriterinin, işletme birleşmelerinde elde edilen maddi olmayan duran varlıklar açısından daima sağlandığı kabul edilir. Bir işletme birleşmesinde elde edilen bir varlık ayrılabilirse veya sözleşmeden ya da diğer yasal haklardan kaynaklanıyorsa, söz konusu varlığın gerçeğe uygun değerini güvenilir bir şekilde ölçmek için yeterli bilgi mevcuttur. Bu nedenle 21(b) Paragrafında yer alan güvenilir ölçüm kriterinin, bir işletme birleşmesinde elde edilen maddi olmayan duran varlıklar açısından her zaman sağlandığı düşünülür (TMS 38 prt.33).

TFRS-3 "İşletme Birleşmeleri" Standardı'nda işletme birleşmesi, edinen işletmenin bir veya daha fazla işletmenin kontrolünü nakit, nakit benzeri veya diğer varlıklar (bir işletme oluşturan net varlıklar da dâhil olmak üzere) transfer ederek, borç altına girerek, özkaynak payları ihraç ederek, birden fazla değişik şekilde bedel transfer ederek veya bedel transfer etmeden, yalnızca sözleşme yolu ile eline geçirmesi olarak tanımlanmaktadır (TFRS-3/ Ek B5).

2.2. İşletme Birleşmelerinin Nedenleri

İşletme birleşmelerinin nedenleri ülkelerin sosyal ve ekonomik yapıları ayrıca toplumsal özelliklere, işletme türlerinin özelliklerine ve zamana göre değişebilmektedir. Aslından işletme birleşmelerinin ana nedeni işletmelerin mevcut değerlerini tek bir işletme çatısı altında arttırmak olduğu görülmektedir. Birleşme sonucu oluşan ekonomik güç birleşen işletmelerin ekonomik varlıklarının tek tek toplanması yerine birlikte hareket edilmesi açısından daha yüksektir. Bu durum sinerji etkisi olarak da açıklanmaktadır (Erdem,2016:151).

Herhangi bir veya birden fazla sebeple bir birleşme düşünülüyorsa, hangi işletmeler, ne şartlarla bileşileceği çok iyi tespit edilmelidir. Çünkü, hiçbir yatırım kararı, bir işletmenin aktif ve pasif ile nihai satışı kadar kapsamlı olmadığı gibi, geriye dönülemez bir nitelik de taşımaz. Bu bağlamda işletmeleri birleşmeye sevk eden başlıca nedenler (<http://www.angelfire.com>):

- Artan uluslararası rekabet,
- Değişen teknolojiler, endüstriler arası artan rekabet,
- İnsan kaynakları yönetimindeki hiyerarşi mantığının katılımcı yönetim mantığı ile yer değiştirmesi,
- Değişken döviz kurları, alınan ve satılan malların fiyatlarının değişmesi,
- Özellikle havayolları, bankacılık, diğer finansal servisler, ulaşım, iletişim gibi alanlarda yaşanan yeniden yapılanma faaliyetleri,
- Finansal hizmetlerdeki yenilikler,
- Yeniden yapılanma piyasaya yeni şirketlerin girmesine, yeni hizmetlerin tasarlanmasına, kar marjlarının üzerinde baskı yaratılmasına neden olmuştur şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Bunların yanında işletmeleri birleşmeye sevk eden diğer nedenler ise (Erdem,2016:151):

- İşletmelerin ölçek ekonomisinden fayda sağlamak istemesi,
- Yetenekli yönetimlere sahip olma arzusu,
- İçsel büyümek yerine avantajlı olması,
- İşletmenin likidite veya finansman kolaylıklarının artması,
- Vergi avantajlarından yararlanmak,
- İşletmelerdeki serbest nakit akımlarını sağlamak,
- Ürün ve pazarlarda çeşitlendirme sağlamak,
- Pazar payı veya gücünü arttırmak ,
- Borçlanma şartlarını iyileştirmek ve yeni borç kapasitesi sağlamak,
- Araştırma-geliştirme alanında işbirliği,
- Atıl fonların kullanımı,
- İyi bir yönetime sahip olma,
- Psikolojik etmenler olarak ortaya çıkmaktadır.

2.3. İşletme Birleşme Türleri

İşletme birleşmeleri faaliyet konuları ve hukuki yapıların göre çeşitlilik göstermektedir. Literatüre bakıldığında en çok görülen birleşme türlerinin hukuki açıdan ve ekonomik açıdan sınıflandırıldığı görülmektedir.

Tablo.1. İşletme Birleşme Türleri

Hukuki Açıdan Birleşme Türleri	Ekonomik Açıdan İşletme Birleşme Türleri
Şekilsel Birleşmeler	-Yatay Birleşmeler
-Tröst	-Dikey Birleşmeler
-Holding	• Geriye Doğru Dikey Birleşme
-Konsorsiyum	• İleriye Doğru Dikey Birleşme
-Birleşme	-Karma Birleşmeler
• Devralma	• Ürün Genişleme
• Satın alma	• Pazar Genişleme
• Konsolidasyon	• Saf Karma Birleşmeler
-Ele Geçirme	-Dairesel Birleşme
-İş Ortaklıkları	-Alternatif Birleşme Türleri
Şekilsel Olmayan Birleşmeler	• Finansal Birleşmeler
-Centilmenlik Anlaşması	• Pazar Birleşmeleri
-Kartel	• Üretim Birleşmeleri
-Çıkar Grupları	

Şekilsel birleşmeler sınıfında yer alan Tröst: Şirketler şirketi olarak adlandırılan ve birçok işletmenin iktisadi, mali ve teknik güçlerini bir araya getirerek tek bir işletme halinde kaynaşmasını sağlayan mali bileşim şeklinde ortaya çıkmaktadır. Holding ise bir şirketin, diğer bir ya da birkaç şirkete, bunların yönetiminde etkin olacak şekilde katılması olarak tanımlanmakta, Konsorsiyum ise; Çeşitli kuruluşların merkezi bir yönetim altında toplanması anlamına gelir, birden fazla firmanın belli bir projenin gerçekleştirilmesi için bir araya gelmesiyle oluşturulan şirketler birliği olarak tanımlanmaktadır (www.ekodialog.com, E.T: 11.04.2016). Devralma; bir işletmenin başka bir işletmeyi bütün aktif ve pasifiyle devralması söz konusu olup, devralınan işletmenin tasfiyesi sonucu hukuksal varlığının sona ermesi şeklinde gerçekleşen birleşme şeklidir. Satın alma; Bir işletmenin varlıklarının veya hisselerinin tamamının veya bir kısmının, bir başka işletme tarafından satın alınması yoluyla gerçekleşen birleşmedir Konsolidasyon; İki veya daha fazla işletmenin yeni bir tüzel kişilik altında bir araya gelmesidir. Ele geçirme: bir şirketin başka bir şirketin yönetimini kontrol ya da sahiplik etmek amacıyla, o şirketin hisse senetlerini satın almasıdır. İş ortaklığı; iki veya daha fazla işletmenin belirli bir iktisadi amaca ulaşmak gayesiyle gerçekleştirdikleri ortak girişimdir (Yücebaş,2005:17).

Şekilsel olmayan birleşmeler sınıfında yer alan Centilmenlik Anlaşması; Birden fazla işletmenin aralarında işbirliği yapmak, rekabeti sınırlandırmak, piyasalar karşısında pozisyonlarını güçlendirmek amacıyla yaptıkları protokoller olup, bu protokoller genellikle yazılı yapılmazlar

(Akay, 1997: s.24). Kartel; Bağımsız tüzel kişilik sahibi olan işletmelerin kendi aralarında rekabeti ortadan kaldırmak yada sınırlamak amacıyla yaptıkları anlaşma ile oluşturulan, piyasayı denetleyebilmek amacıyla örgütlenmiş şirketler topluluğu olup, bir iş alanında özellikle üretimi ve fiyatı kontrol altında tutmak için oluşturulmaktadır (Yücebaş,2005:17). Çıkar gruplarında ise; değişik işletmelerin hisse senetleri, aile üyelerinin veya birbirine çok yakın kişilerin oluşturduğu belli bir grubun elinde toplanmak suretiyle, söz konusu grup tarafından bu işletmeler, belli bir amaç doğrultusunda yönlendirilip, yönetilmektedir (Akay, 1997: s.24).

Ekonomik açıdan işletme birleşme türlerinden olan yatay birleşme; aynı mal ve hizmeti sunan iki işletmenin birleşmesi, dikey birleşmeler bir ürünün üretim sürecinin farklı aşamalarında faaliyet gösteren işletmelerin birleşmesi, karma birleşme; benzer ürün satan, ortak bir piyasayı paylaşan, dağıtım kanalları ve üretim süreçleri aynı olan işletmelerin veya hiçbir ortak bağlantıları bulunmayan işletmelerin birleşmesi, dairesel birleşme; genel üretim ya da dağıtım konusu oluşturan mal ya da hizmet çerçevesinde yer alabilecek mal ya da hizmetlerin üretim ve dağıtımını denetim altına alabilme amacıyla yapılan birleşme olarak tanımlanmaktadır (Coşkun,2015:156). Alternatif Birleşme Türlerinden finansal birleşme; birleşen işletmelerin mal ve hizmet üretiminde pazar açısından hiçbir ilişkinin olmadığı birleşmeler olup, bu birleşmelerdeki ana amaç birleşme ile finansal sinerjinin sağlanması, pazar büyümelerinde; birleşen işletmelerin, mal ve hizmet üretiminde birbirleriyle ilişkilendirilmediği ancak, birbirleriyle ilgili pazarlara yönelik hizmetlerde birlikteliğin sağlandığı birleşmeler, ürün birleşmeleri ise; ürünlerin üretimi açısından birbiriyle ilişkilendirildiği ancak hizmet edilen pazar açısından ilişkili veya ilişkisiz olabileceği birleşmeler olarak tanımlanmaktadır (Yücebaş,2005:25).

1.4. İşletme Birleşmelerinde İşletme Değerinin Saptanmasında Kullanılan Yöntemler

İşletme Birleşmelerinde İşletme Değerinin Saptanmasında Kullanılan Yöntemler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Defter Değeri Yöntemi,
- İşleyen Teşebbüs Değeri Yöntemi,
- Tasfiye Değeri Yöntemi,
- Net Aktif Değer,
- Piyasa Değeri Yöntemi,
- Gerçek Değer Yöntemi,
- İskonto Edilmiş Nakit Akışları Yöntemi,
- Yeniden Yapma Değeri Yöntemi,
- Emsal Değeri Yöntemi,
- Ekspertiz Değeri Yöntemi,
- Temettü Verimi Yöntemi,
- Fiyat/ Kazanç Oranı Yöntemi,
- Fiyat/ Nakit Akım Oranı Yöntemi,
- Piyasa Değeri/ Defter Değeri Oranı Yöntemi şeklinde ortaya çıkmaktadır (Coşkun,2015:165).

Defter değeri (muhasabe değeri), belirli bir tarihte, tarihi değerli kayıtlı olan varlıkların muhasabe kayıtları aracılığı ile belirlenmiş değeridir. Defter değeri yevmiye defteri ve büyük defter kullanılarak oluşturulan bilanço değerleri kullanılarak hesaplanmaktadır. İşleyen teşebbüs değeri (going-concern-value), pazar değerinin araştırılmasında kullanılan bir kavramdır. İşletmenin bir bütün olarak devredilmesi halinde bulunacak değer olarak tanımlanır. İşleyen teşebbüs değerinde işletmenin beşeri sermayesi de dikkate alınmaktadır. İş gücü, müşteri portföyü, işletmeye mal ve hizmet sağlayanlar ve nihayet yöneticilerin bir ahenk içinde çalışmaları firmanın değerini yükselten önemli beşeri sermaye unsurları arasında sayılmaktadır. Bu nedenle organizasyon sermayesini içeren işleyen teşebbüs değeri bu unsurları içermeyen defter değeri yönteminden yüksek olmaktadır. Defter değeri ile işleyen

teşebbüs değeri arasındaki fark, literatürde şerefiye/peştemallık (goodwill) olarak adlandırılmaktadır (Ertuğrul,2008:165).

3. ŞEREFİYE veya PEŞTEMALLIK

Şerefiye sözcüğünün anlamı Türk Dil Kurumu sözlüğünde "bir yer bayındır duruma getirildiğinde çevrede bulunan mülklerin değeri arttığından, sahiplerinden belediyece alınan para" ayrıca "Kooperatiflerde üst katlardaki evlerin veya caddeye bakan evlerin sahiplerinden alınan fazla ücret" (TDK, 1998: 1797) olarak tanımlandığı görülmektedir.

Şerefiye sözcüğünün işletmeler açısından anlamı, işletmenin satın alınması aşamasında ödenen satış fiyatının, satın alınan işletmenin net varlıklarının piyasa değeri üzerindeki satın alma maliyetini aşan kısmıdır. Muhasebe kavramsal çerçevesine şerefiye olarak yerleşen kavram, vergi hukukunda peştemallık olarak adlandırılmış olup, bir diğer ifadeyle bir işletmenin satın alınması durumunda satın alınan aktiflerin piyasa değerinin üzerinde satıcıya yapılan ödemeler şeklinde de tanımlanmaktadır (Akbulut,2012:777).

Kuramsal olarak, bir işletmeyi satın alan tarafın gelecekte elde edeceği faydanın bugünkü değerinin bir ölçütü olarak ödemeye razı olduğu değere şerefiye denilmektedir. Şerefiyeyi ortaya çıkaran unsurlar; işletmenin piyasa payı, müşteri bağımlılığı ve iş bağlantılarından oluşmaktadır. Bu unsurlar diğer varlıklar gibi satılamadığı, değiştirilemediği ve işletme ile birlikte bir bütün olarak tanımlandığı için muhasebe açısından özellik göstermektedir (Kurt, 2003: 92).

Günümüzde bir kişi veya işletmenin başka bir işletmeyi satın alması sırasında satın alınan işletmenin varlıkları değerinin üzerinde ödenen tutar günlük konuşma dilinde " hava parası" olarak da adlandırılmaktadır. Aslında bu tutar sahibi oldukları işletmelere peştemallık ödemesi yapmakla aynı anlama gelmektedir (Sarioğlu ve Eser, 2007:45).

Şerefiye, işletmelere yatırılan sermayenin ortalama geri dönüşünü ortaya koyabilme yeteneğini düzenleyen değerleri gösteren maddi olmayan bir duran varlıktır. Maddi olmayan duran varlık sınıfı içerisinde şerefiye birçok işletmenin bilançosunda sıkça görülmektedir. Şerefiye maddi olmayan duran varlık olmasına rağmen, işletmelerin gelecekteki başarısı için gerekli olan bina, arsa ve ekipmanlar gibi maddi nitelikte olmayan, fiziksel nitelik taşımayan varlıklardır. Şerefiyeyi ortaya çıkaran unsurlar; işletmenin şöhreti, pozitif piyasa payı, pozitif reklam imajı, yüksek kaliteli itibari, iyi yönetimi, imalat ve diğer faaliyetlerdeki etkinliği, müşteri bağımlılığı ve iç bağlantılarından oluşmaktadır. Bu unsurlar diğer varlıklar gibi satılamadığı, değiştirilemediği ve işletme ile birlikte bir bütün olarak tanımlandığı için muhasebe açısından özellik göstermektedir (Williams, vd.,2003: 383- 384).

TFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardında şerefiyenin tanımı, satın alma bedeli ile edinilen işletmenin azınlık paylarının tutarı arasındaki farktır. TFRS 3 Standardında şerefiye tutarının, iktisap edenin iktisap oranı değil, ortaklık oranı %100'den az olsa bile hesaplama tüm işletme bazında yapıp, muhasebeleştirilmesine izin verilmektedir. Bu yöntem ise, tam şerefiye adı verilmektedir. Ayrıca, TFRS 3 standardının 51.maddesine göre, işletme birleşmesi sırasında ortaya çıkan şerefiye; maddi olmayan duran varlıklardan ayrı olarak muhasebeleştirilir. İşletme birleşmesi sırasında ortaya çıkan şerefiye her dönem sonu itibariyle veya gerekliyse TMS 36 standardı hükümlerine göre değer düşüklüğü testine tabi tutulmaktadır. Değer düşüklüğü tespit edilirse, şerefiyenin değeri düşürülmektedir. Görüldüğü gibi, şerefiye, çeşitli finansal raporlama standartlarında benzer şekilde tanımlanmasına rağmen değerlendirme açısından Türk vergi mevzuatları açısından farklılık göstermektedir. TFRS 3 Standardının 54.maddesinde, şerefiyenin itfa edilmesine izin verilmemektedir. Şerefiye izleyen dönemlerde düzenli olarak değer düşüklüğü testine tabi tutulmakta, varsa birikmiş değer düşüklüğü karşılığı indirildikten sonraki maliyeti ile değerlendirilmektedir. Vergi Usul Kanunu'nun 282.maddesinde ise peştemallıklar olarak ifade edilen şerefiye kayıtlı değer ile değerlendirilmekte ve beş yıl içinde itfa edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, VUK 313.maddesine göre de değeri 5.000 TL'yi aşmayan peştemallıklar istenirse doğrudan gider yazılabilmektedir. Muhasebe

Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde de şerefiyenin maddi olmayan duran varlıklar grubunda gösterilerek 5 yıl içinde itfa edileceği hükmüne yer verilmiştir (Akgün,2009:20).

Şerefiye bilançonun aktifinde bir varlık olarak yer almasına karşılık, esas itibariyle bilançodaki diğer varlıklardan farklılık göstermektedir. Şerefiyeyi diğer varlıklardan ayıran en belirgin özellikleri; satılabilen bir varlık olmaması, değerinin subjektif bir değer olması ve işletmenin gelecek kazançlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmasından kaynaklanır Dolayısıyla, şerefiyenin ortaya çıkmasında etkili olan husus, devralınan şirketin sahip olduğu yüksek pazar payı ve bu paydan kaynaklanan sektör ortalamasının üzerinde kâr beklentisi olmasıdır (Akgün,2011:42).

Uluslararası yazına bakıldığında şerefiyenin edinme şekline göre ikiye ayrılmaktadır. Bunlar; şirket bünyesinde geliştirilen şerefiye ve satın alma esnasında bedeli ödenerek edinilen şerefiyedir (Gögüş ve Yolsal, 2006, 36).

3.1. Şerefiyenin Tespit Edilmesi ve Raporlanması

Satın alma veya işletme birleşmeleri sonucu ortaya çıkan "şerefiye" kaleminin tespit edilebilmesi için bazı işlemler uygulanmaktadır. Bu işlemler (Kaya, 2012:323):

1. Kural olarak; defter değerini aşan maliyet, önce dönen varlıkların, uzun vadeli menkul kıymet yatırımlarının ve yükümlülüklerinin defter değerini piyasa değerlerine eşitleyecek şekilde bu varlık ve yükümlüklere dağıtılır. Bu varlık ve yükümlüklerin piyasa değerleri güvenilir olduğu için dağıtımına ilk olarak bunlarla başlanmaktadır.
2. Kural olarak; kalan kısım, duran varlıkların defter değerinin piyasa değerlerine eşitlenecek şekilde bu varlıklara dağıtılır.
3. Kural olarak; eğer yukarıdaki işlemler uygulandığı halde defter değerini aşan kısım tanımlanabilir varlık ve yükümlülüklerle tamamen dağıtılmamışsa kalan kısım şerefiye olarak ortaya çıkmaktadır.

Edinen ve edinilen işletmelerin yalnızca özkaynak paylarını değiştirdikleri bir işletme birleşmesinde, edinilen işletmenin özkaynak paylarının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri, edinen işletmenin özkaynak paylarının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerinden daha güvenilir bir şekilde ölçülebilir durumda olabilir. Böyle bir durum söz konusu ise, edinen işletme, şerefiyenin tutarını, transfer edilen özkaynak paylarının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri yerine edinilen işletmenin özkaynak paylarının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerini kullanarak belirler. Herhangi bir bedelin transfer edilmediği işletme birleşmelerinde, şerefiyenin tutarını belirlemek için edinen işletme, transfer edilen bedelin birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri yerine, edinilen işletmedeki payının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerini kullanır (TFRS 3, par.33).

İşletme birleşmeleri sonucunda (satın alma yoluyla) hesaplanan şerefiye (pozitif şerefiye), varlık olarak işletmenin bilançosunda, birleşme karı (negatif şerefiye) ise, kazanç kalemi olarak gelir tablosunda olağan faaliyet kalemi olarak raporlanır (TFRS 3, Mad.34). Satın alma yoluyla ortaya çıkan şerefiyenin yanında, işletme içinde oluşan şerefiye de söz konusudur (Atmaca ve Terzi, 2011:52-53). IAS 38 "Maddi Olmayan Duran Varlıklar" standardına göre, işletme içinde oluşan şerefiye işletmenin bilançosunda varlık olarak raporlanamaz (TMS 38, Mad.48).

3.2. Şerefiyenin İtfası ve Değer Düşüklüğü

TFRS 3 ile geçmişte TMS 22 hükümlerine göre mümkün olan "peştemallık" üzerinden itfa hesaplanması uygulaması kaldırılmıştır. bu uygulamaya göre satın alan işletmenin bilançosunda yer alan "peştemallık" kalemi ifaya tabi olmayıp, yılda en az bir kez değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadığının kontrolü yapılarak raporlanacaktır. Değer düşüklüğünün kontrolü ve raporlanması ile ilgili hükümler ise TMS 36 standardına göre gerçekleştirilecektir (Sarioğlu ve Eser,2007:47).

TMS 36 standardına göre şerefiye net kazanılabilir değerden ölçülmektedir. Şerefiye, ekonomik ömrü boyunca varlıklarda değer düşüklüğü olduğunda her yıl teste tabi tutulmaktadır. Şerefiyede değer düşüklüğü, şerefiyenin gerçeğe uygun değeri ile defter (kayıtlı) değeri arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır. Şerefiyenin kayıtlı değeri gerçeğe uygun değerini aşmıyor ise, şerefiyede değer

düşüklüğü dikkate alınmaz. Ancak şerefiyenin kayıtlı değeri gerçek değerini aşıyor ise değer düşüklüğü bu aşan değere eşit olarak kaydedilmektedir. Şerefiyenin tanımı gereği diğer varlıklardan bağımsız nakit akımı yaratmadığından tek başına değer düşüklüğü testine tabi tutulmaz. Bu nedenle değer düşüklüğü testi yapılabilmesi için, şerefiyenin elde edildiği tarihten itibaren birleşmenin sinerjisinden yarar sağlaması beklenen nakit yaratan birim veya birimlere dağıtılması gerekir. Şerefiye, dolayısıyla şerefiyenin dağıtılacağı nakit yaratan birim veya birimler grubu, her yıl değer düşüklüğü incelemesine tabi tutulur (Ankarath vd., 2010: 211).

Şerefiyede değer düşüklüğü hesaplaması kolay olmamakla birlikte, değer düşüklüğü sadece gerçeğe uygun değer ile kayıtlı değeri arasındaki fark da değildir. Söz konusu hesaplama için maddi ve maddi olmayan duran varlıkların değerlendirme yöntemlerinin ve satın alım fiyatlarının ve bunların varlıklara dağılımının bilinmesi gerekir (Terzi, 2009: 107).

Şerefiyede değer düşüklüğü testi için önce, şerefiyenin nakit üreten veya grubuna dağıtılması gerekmektedir (TMS 36, Mad.80). Daha sonra nakit üreten birim veya grubun geri kazanılabilir değeri tespit edilir. Nakit üreten birim ise, söz konusu varlığı içeren ve diğer varlıkların veya varlık gruplarının nakit girişlerinden büyük ölçüde bağımsız nakit girişleri sağlayan en küçük varlık grubudur (TMS 36, Mad.6).

Şerefiyenin dağıtıldığı nakit üreten bir birimin, değer düşüklüğü açısından yıllık olarak test edildiği ve ilgili birimin değer düşüklüğüne uğramış olabileceğine ilişkin her ne zaman bir belirti ortaya çıkarsa, şerefiye dahil defter değeri ilgili birimin geri kazanılabilir tutarı ile karşılaştırılmak suretiyle değer düşüklüğü açısından test edilir. Birimin geri kazanılabilir tutarının defter değerini aşması durumunda, anılan birim ve bu birime dağıtılan şerefiye değer düşüklüğüne uğramamış kabul edilir (TMS 36, Mad.88 ve Mad.90).

3.3. Negatif Şerefiye

TFRS 3 de işletme birleşmelerinde bezende olsa, birleşme işleminin satın alınan işletmeye olan maliyeti, satın alınan işletmenin tanımlanabilir net varlıklarının gerçeğe uygun değer payının üzerinde olabileceği gibi altında da olabilir. Böyle bir durumda alan işletmenin alınan işletmenin tanımlanabilir net varlıklarının gerçeğe uygun değerindeki payın satın alma maliyetini aşan kısmı "negatif şerefiye" olarak adlandırılmaktadır (Demir ve Bahadır, 2008:28).

Negatif şerefiye aslında alan işletme için bir kar mahiyetindedir. Ortaya çıkan negatif şerefiye değerlendirme hatalarından veya pazarlıklı satın almalarından kaynaklanabilir. Eğer negatif şerefiye ortaya çıkmışsa, edinilen varlıkların, yükümlülüklerin ve koşullu yükümlülüklerle ilişkin karşılıklar ile maliyetler yeniden gözden geçirilir. Bunlar yapıldıktan sonra negatif şerefiye hala mevcut ise, negatif şerefiye tutarı kar yada zararda muhasebeleştirilir (Kuşakcı,2012:24). Söz konusu kazanç, alan işletmeye atfedilir (TFRS 3 prf.34).

3.4. Şerefiyenin Hesaplanması ve Muhasebeleştirilmesi

Muhasebeye şerefiye hesabı bir işletme devralınırken katlanılan maliyet ile işletmenin rayiç bedelle hesaplanan net varlıklarının değeri arasındaki olumlu farkların izlenmesinde kullanılır. şerefiye hesaplanırken rayiç bedeli tespit edilemezse bunun yerine net defter değeri esas alınır. Şerefiyenin muhasebeleştirilmesi ve bilançoda gösterilmesi için bedelin ödenmiş olması gerekmektedir. Ödenen şerefiye bedellerinin tamamı bu hesabın borcuna kaydedilmektedir (Gençoğlu,2013:31). Tam set TMS/TFRS uygulayanlar şerefiye için amortisman kaydı yapamaz, değer düşüklüğü karşılığı kaydı yapar. Ancak KOBİ TFRS'yi uygulayanlar şerefiye için amortisman kaydı yapabilmektedir.

TFRS 3, de bir işletmenin diğer bir işletmeyle birleşmesi veya diğer işletmeyi satın alması ile ilgili finansal olayların tümünün muhasebeleştirilmesinde ve raporlanmasında "satın alma yöntemini" olarak adlandırılan yöntem uygulamaktadır. Satın alma yöntemi ile satın alan işletme, yaptığı toplam ödeminin, satın aldığı işletmenin tüm varlık ve kaynakları ile bilanço dışı yükümlülüklerinin gerçeğe uygun değerini aşan bölümü "şerefiye" olarak muhasebeleştirilecek ve raporlanacaktır. Şerefiye kalemi bilançoda maddi olamayan duran varlıklar içerisinde hesap planındaki "261 Şerefiye" hesap

koduyla raporlanmaktadır. Burada önemli olan işletmenin varlıklarının gerçeğe uygun değerinden borçların gerçeğe uygun değerinin çıkarılması sonucu bulunacak olan "gerçeğe uygun özsermaye" değerinden fazla bir ödeme yapılmasıdır. Bütün bunlar yapıldığında işletmenin gerçek değerinin, sahip oldukları varlıkların gerçeğe uygun değerleri toplamından daha yüksek olduğu ortaya çıkarılmaktadır. Bu değer işletmenin piyasadaki itibarı, iş gücü, müşteri portföyü, işletmeye mal ve hizmet sağlayanlar ve yerleşik işletme organizasyonunun gelecekte yaratacağı fayda için ilave bir bedel olarak ödenmektedir (Sarioğlu ve Eser,2007:46).

TFRS 3 Standardına göre edinilen işletme, şerefiyeyi birleşme tarihi itibarıyla aşağıda yer alan (a)'nın (b)'den fazlası şeklinde ölçerek muhasebeleştirir:

(a) Aşağıdakilerin toplamı:

(i) Bu TFRS'ye uygun olarak ölçülmüş, genellikle birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değer üzerinden ölçümü gerektiren transfer edilmiş bedel;

(ii) Bu TFRS'ye uygun olarak ölçülmüş, edinilen işletmedeki azınlık payı (kontrol gücü sağlamayan pay) tutarı ve

(iii) Aşamalı olarak gerçekleşen bir işletme birleşmesinde edinilen işletmenin daha önceden elde tuttuğu edinilen işletmedeki özkaynak payının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri.

(b) Bu TFRS'ye uygun olarak ölçülmüş, edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların birleşme tarihindeki net tutarları (TFRS 3 prt.32).

TFRS 3 standardında şerefiyenin hesaplanmasında; iktisap eden işletmenin ortaklık oranı dikkate alınarak değil, tüm işletme için hesaplanır. Tüm işletme bazında hesaplanan şerefiye, ana ortaklık ve azınlık payı olarak ayrılarak raporlanır. Şerefiyenin hesaplanmasındaki bu önemli değişiklik finansal raporlama standartlarındaki gerçeğe uygun değerle değerlendirme yönündeki eğilimin göstergesidir. İktisap edilen işletme, gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilmekte ve bu değerle, iktisap edilen işletme tarafından raporlanmaktadır. İktisap edilen işletme, tüm işletme bazında gerçeğe uygun değeri ile değerlendirildiği için, azınlık payları da işletmenin gerçeğe uygun değeri üzerinden hesaplanmaktadır. Söz konusu hesaplamada şerefiyenin dağıtımında toplam şerefiyenin hesaplanması, ana ortaklık payının hesaplanması ve toplam şerefiyeden ana ortaklık payı düşülerek azınlık payı hesaplanması olmak üzere üç yol takip edilmektedir. Toplam şerefiye, işletmenin gerçeğe uygun değerinden

net belirlenebilir varlıklarının indirilmesi suretiyle hesaplanır. Ana ortaklık payına düşen şerefiyenin hesaplanması için, iktisap edenin elde ettiği ortaklık payının, gerçeğe uygun değerinden, iktisap edilen işletmenin net belirlenebilir varlıklarından iktisap edene düşen pay çıkarılmaktadır. Azınlıklara düşen şerefiye payı ise, toplam şerefiyeden, ana ortaklığa düşen şerefiye tutarının indirilmesiyle hesaplanmaktadır (Örten, vd., 2009; 708-709).

Örnek Uygulama-1

GÜNAY A.Ş., ERTÜRK A.Ş.'nin % 80'ini temsil eden hisse senetlerini 30.05.2015 tarihinde 2.500.000. TL'den satın almıştır. A.Ş.'nin gerçeğe uygun değeri ise 3.000.000. TL'dir. Satın alma tarihi itibarıyla, ERTÜRK A.Ş.'nin belirlenebilir varlıklarının ve kaynaklarının gerçeğe uygun değerleri sırasıyla 3.250.000. TL ve 1.000.000. TL'dir.

Hesaplama;

İşletmenin Gerçeğe Uygun Değeri	3.000.000 TL
Net Belirlenebilir Varlıklar (3.250.000-1.000.000)=2.250.000	2.250.000 TL
Şerefiye Tutarı	750.000 TL

Şerefiyenin Dağıtımı;

Ana Ortaklık Şerefiye Payı	
Ana Ortaklık Payının Gerçeğe Uygun Değeri	2.500.000 TL
Net Belirlenebilir Varlıklardan Ana Ortaklığa Düşen Pay 2.250.00*0.80=1.800.000	1.800.000 TL
Ana Ortaklık Şerefiye Payı	700.000 TL

Azınlık Şerefiye Payı	
Şerefiye Tutarı	750.000 TL
Ana Ortaklık Şerefiye Payı	700.000 TL
Azınlık Şerefiye Payı	50.000 TL

Örnek Uygulama-2 (Akbulut,2012:785)

X AŞ, 01.01.2015 tarihinde 1.000.000 TL bedel ödeyerek Y AŞ ile birleşme yoluna gitmeye karar vermiştir. Y AŞ nin tanımlanabilir varlıkları ve borçların net değeri 950.000 TL dir. X AŞ birleşme nedeni ile 30.000 TL gidere katlanmıştır. 31.12.2015 tarihinde ise X AŞ devralınan tanımlanabilir varlıklarda ortaya çıkan değer düşüklüğünün şerefiyeye isabet eden tutarı olarak da 25.000 TL hesaplanmıştır.

Hesaplama;

TFRS 3' e göre transver edilen bedelden, alınan tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların birleşme tarihindeki net tutarlarının düşülmesi sonucu kalan olumlu fark şerefiyedir (TFRS 3 prf.32).

Transfer edilen bedel	1.000.000 TL
Tanımlanabilir varlık ve borçların net değeri	950.000 TL
Hesaplanan şerefiye	50.000 TL

Tam set uygulanması dolayısı ile müteakip dönemde TMS 36 standardı uyarınca değer düşüklüğü testi uygulanarak şerefiye itfa edecektir. 31.12.2015 tarihinde şerefiyede 25.000 TL değer düşüklüğü tespit edildiğinden şerefiyenin yeni defter değeri 50.0000 TL-25.0000=25.000 TL olacaktır. 25.000 TL doğrudan gider yazılacaktır. Şerefiye mukayyet değerden kayda alınacaktır.

VUK m. 326 uyarınca şerefiye tutarı 5 yıl eşit tutarlarda ödenecektir. buna göre dönem sonunda $(50.000/5)=10.000$ TL gider olarak sonuç hesaplarına atılmaktadır.

Sonuç olarak;

Dönem kurumlar vergisi hesabı için 31.12.2015 ticari kardan mali kara geçerken şerefiyenin itfa edilmesinden kaynaklanan $(25.000-10.000)=15.000$ TL ticari kara eklenecektir. Söz konusu fark geçici nitelik taşıdığından ertelenen vergi hesabında aynı tutar esas alınacaktır.

Muhasebeleştirilmesi:

Tarih	Yevmiye No	Açıklama	Borç	Alacak
01.01.2015	999	000...Varlıklar 000 Net varlıklar 950.000 TL	950.000,00	
		000 Şerefiye 000 Hesaplanan Şerefiye 50.000TL	50.000,00	
		000 Banka Satın alınan B işletmesi Kaydı		1.000.000,00

Tarih	Yevmiye No	Açıklama	Borç	Alacak
31.01.2015	999	000 Diğer Giderler 000 Şerefiye değer düş.gideri	25.000,00	
		000 Ertelenen vergi varlığı $(25.000-10.000)*\%20$	3.000,00	
		000 Şerefiye 000 Ertelenmiş vergi gelir etkisi Şerefiye itfası/ değer düşüklüğü kaydı		25.000,00 3.000,00

Örnek Uygulama-3

ARI AŞ, BOZKURT AŞ'yi 01.01.2015 tarihinde 390.000 TL' ye satın almıştır. BOZKURT AŞ'nin 01.01.2015 tarihinde kıymetlerinin değerleri aşağıdaki gibidir.

	BOZKURT AŞ. Defter Değeri	Gerçeğe Uygun Değeri	Mahkeme/ Bilirkişi Taktiri veya Emsal Bedeli
-Stoklar	80.000 TL	75.000 TL	
-Demirbaşlar	100.000 TL	125.000 TL	
-Gayrimenkuller	320.000 TL	400.000 TL	
-Borçlar	160.000 TL	180.000 TL	
Net Özsermaye	340.000 TL	420.000 TL	390.000 TL
Satın alma maliyeti		390.000 TL	390.000 TL
Negatif Şerefiye		30.000 TL	0 TL

Hesaplama:

-TFRS 3 Uygulaması;

ARI AŞ, BOZKURT AŞ'yi 390.000 TL' ye satın almıştır. Birleşme gideri önemsiz kabul edilmiştir.

Buna göre BOZKURT AŞ'nin varlıkların gerçeğe uygun değeri

(+) 420.000 TL

Satın alma bedeli

400.000 TL

Negatif Şerefiye

(+) 20.000 TL

ARI AŞ TFRS 3 'e göre 20.000 TL'yi doğrudan kar/zarar hesabında gelir olarak muhasebeleştirir.

- Vergi Uygulaması

Vergi uygulamasında mahkeme/ bilirkişi veya emsal değerler ile ödenen değerler arasındaki fark tutarı şerefiyeyi netleştirecektir. İşletme tek bir varlık satın almadığından bu resmi değerlendirmeye başvurmak durumundadır. Çünkü aldığı değerlerin kıymetleri aslında bilinmemektedir. Bu durumda TFRS 3 ün değerlendirme yöntemi vergisel açıdan geçersiz olmaktadır.

Aşağıda değerlendirme ilişkin olarak bazı olasılıklara değinilmiştir;

	BOZKURT AŞ. Defter Değeri	Gerçeğe Uygun Değeri	Mahkeme/ Bilirkişi Taktiri veya Emsal Bedeli
-Stoklar	80.000 TL	75.000 TL	
-Demirbaşlar	100.000 TL	125.000 TL	
-Gayrimenkuller	320.000 TL	400.000 TL	
-Borçlar	160.000 TL	180.000 TL	
Net Özsermaye	340.000 TL	420.000 TL	390.000 TL
Satın alma maliyeti	390.000 TL	390.000 TL	390.000 TL
Negatif Şerefiye	50.000 TL	30.000 TL	0 TL

BOSKURT AŞ 390.000 TL ye satıldığında VUK' a uygun olan defter değerinde öz sermayeyi aşan kısım 50.000 TL BOSKURT AŞ için yine kardır.

Sonuç olarak;

1-Dönem kurumlar vergisi hesabı için, 31.12.2015 tarihinde mali kara geçerken 30.000 TL gelir yazılan negatif şerefiyenin ticari kardan çıkarılması gerekir.

2- Söz konusu fark vergi kanunlarında tanımlanamayan bir gelir tahakkuku olduğundan sürekli fark niteliğindedir ve ertelenen vergi hesabında dikkate alınmayacaktır.

Muhasebeleştirilmesi:

Tarih	Yevmiye No	Açıklama	Borç	Alacak
01.01.2015	999	000...Varlıklar 000 Stoklar 75.000 000 Demirbaşlar 125.000 000 Gayrimenkuller 400.000	600.000,00	
		000 Banka 000 Diğer Giderler 000 Borçlar Satın Alınan işletme kaydı		390.000,00 30.000,00 180.000,00

SONUÇ

Günümüz işletmelerinin gelişim ve değişime bir parçası olması kaçınılmazdır. İşletmelerin bu gelişim ve değişime kayırsız kalmaları neredeyse imkansız hale gelmiştir. Bu gelişim ve değişime ayak uydurmak zorunda kalan işletmelerin büyüme yollarından biri de başka bir işletme ile birleşmektir.

Birleşme kavramının ile en az iki veya daha çok işletmenin ekonomik ve hukuki yönden birleştirilmeleri anlaşılmaktadır. Birleşme, işletmelerin tüzel kişiliklerini ortadan kaldırarak yeni bir işletme oluşturması veya bir işletmenin tümünün satın alınarak tüzel kişiliğinin diğer bir işletme tarafından ele geçirilmesi yahut bir işletmenin diğer işletmenin hisse senetlerini satın alması olarak farkı şekillerde oluşabilmektedir.

İşletmeler, birleşme sonucu yarattıkları sinerji ile uluslararası veya ulusal rekabet gücünü artırmak, piyasaya yeni işletmelerin girmesini ve yeni hizmetlerin tasarlanmasını sağlamak bunun sonucu olarak pazar payının arttırmak, likidite ve finansman kolaylıklarını artırmak, atıl fonlarını kullanmak, yetenekli yönetime sahip olmak vs gibi nedenlerle, avantaj elde etme çabası içindedirler.

Bütün bu avantajlardan yararlanma eğiliminde olan işletmelerin büyüme stratejileri ile ortaya çıkan işletme birleşmeleri sonucunda alınan işletme açısından şerefiye hesaplaması ortaya çıkmaktadır. İşletme birleşmelerinde işletme değerinin saptamasında kullanılan yöntemler arasında yer alan defter değeri ile işleyen teşebbüs değeri arasındaki fark şerefiye olarak ortaya çıkmaktadır. Şerefiye işletmenin piyasa payı, müşteri bağımlılığı, iş bağlantıları şeklinde oluşmaktadır.

İşletme birleşmeleri TFRS 3 " işletme birleşmeleri " standardında ele alınmıştır. Şerefiye ise TFRS 3 "İşletme Birleşmeleri" ve TMS 38 "Maddi Olmayan Duran Varlıklar" standardında ele alınmıştır. TMS 38 Standardına göre şerefiye, esas itibarıyla maddi olmayan duran

varlık olarak aktifleştirme kuralını taşımaz, çünkü diğer varlıklardan ayrıştırılabilir değildir ve onlardan ayrı olarak satılamaz. Bu sebeple TMS'lere uygun bilançolarda şerefiye maddi olmayan duran varlıklar içinde sınıflanmaz. Ancak, Türkiye'de Tekdüzen Hesap Planında şerefiye maddi olmayan duran varlıklar grubu içinde yer almaktadır. Ayrıca, şerefiyenin muhasebeleştirilmesi ve

bilançoda gösterilmesi için bedelinin ödenmiş olması gerekir. TMS 38 Standardı'na göre ister bir bedel ödenerek satın alınmış olsun, isterse işletmede kendiliğinden oluşsun bu durum değişmez. TFRS'ye uygun bilançolarda şerefiye maddi olmayan duran varlıklar içinde sınıflanmayıp, maddi olmayan duran varlıklardan ayrı olarak bilançoda gösterilmesi tercih edilmektedir.

Bu çalışmada işletme birleşmeleri ve birleşmeden ortaya çıkan şerefiye kalemine TFRS ve TMS uygun standartlarına bakılmış şerefiye hesaplaması ve şerefiyenin muhasebeleştirilmesinde TMS VE TFRS ilgili maddelerinde yaptığı düzenlemeler dikkate alınmıştır. İşletme birleşmelerinin ayrılmaz bir parçası olan şerefiyenin de gerek işletmenin gerekse de işletme bölümlerinin ve yöneticilerin performanslarının değerlendirilmesinde dikkate alınması gerektiği olgusuna ulaşılmıştır

KAYNAKLAR

AKAY, Hüseyin (1997) Birleşme ve Devralmalarda Rekabet Kurulundan İzin Alınması, Yaklaşım Dergisi, Sayı: 57 (Eylül 1997), ss. 87-94.

AKBULUT, Akın, (2012) Karşılaştırmalı TMS/TFRS- Vergi Uygulamaları ve Sonuçları Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Yapım tanıtım yayıncılık.

AKGÜN Ali İhsan (2009); "Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açısından Varlıklarda Değer Düşüklüğü Ve Şerefiyenin İncelenmesi", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: (18)/2 ss:1 - 34

AKGÜN Ali İhsan (2011); "Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda Şerefiye Ve Gerçeğe Uygun Değer İlişkisi", C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 12, Sayı 2, 2011ss:39-61

- ALAGÖZ, Ali,(2007) “ IFRS-3 : İşletme Birleşmeleri Standardı Çerçevesinde Ters İktisap Uygulamaları”, V. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi, Celalabat-Kırgızistan, Haziran, ss:1-15
- ANKARATH, Nandakumar; MEHTA, Kalpesh J.; GHOSH, T.P. ve ALKAFOJI, Yass A. (2010); Understanding IFRS Fundamentals: International Financial Reporting Standards, New Jersey: John Wiley&Sons, Inc.
- ATMACA, Metin, TERZİ, Serkan (2011); “Şerefiyeye Dayalı Performans Ölçümünün Değerlendirilmesi”, Muhasebe ve Denetime Bakış Sayı: 34 Nisan, ss:51-64
- AYDIN, Nurhan, (1990) İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği, TOBB Yayını, Ankara.
- COŞKUN, METİN., (2015) Editörler: NURHAN AYDIN., "Finansal Yönetim II" Anadolu Üniversitesi Yayınları-482, ESKİŞEHİR Bölüm.6 ss:151-177
- DEMİR, Volkan, BAHADIR, O (2008); UFRS/ TFRS Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Konsolidasyon Nobel Yayınları, Ankara, s.5
- ERDEM, Ümmühan (2016); “Türkiye Finansal Raporlama Standartları 3: İşletme Birleşmeleri”, Muhasebe ve Denetime BAKIŞ, Sayı: 47, ss:149-170
- ERTUĞRUL, Murat,(2008) Değer-Fiyat Ayrımı ve İşletme Değeri: Kuramsal Bir Bakış Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Ekim, 3(2), 143-154
- GENÇOĞLU Ümit Gücenme, Editörler: Nurten ERDOĞAN., "Genel Muhasebe II" 2. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, ESKİŞEHİR Bölüm.2 ss:31
- GÖĞÜŞ Sümer, E. Handan ve YOLSAL, Murat. (2006). “Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi ve Değerlemesinin Uluslararası Finansal Raporlama ve Amerikan Muhasebe Standartlarına Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi” Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi. 3 (2006): 35-55.
- KARAPINAR, Aydın (2006). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (IFRS TASLAK 3) Göre İşletme Birleşmeleri. Ankara: Gazi Kitabevi.
- KAYA, Tolga (2012), "Şerefiye Kavramının Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Usul Kanunu Açısından Değerlendirilmesi", E- yaklaşım Nisan, Sayı:323
- KURT, Ganite (2003). “Şerefiyenin Uluslararası ve Türkiye Muhasebe Uygulamaları Açısından İncelenmesi” Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi. 1, ss: 91-99.
- KUŞAKCI, Aydemir, (2012); “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Ve Kobi Finansal Raporlama Standartları Çerçevesinde Ortaklık Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi T.C. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Yüksek Lisans Programı Yayınlanmış Yüksek Lisans
- ÖRTEN, Remzi, KAVAL, Hasan ve KARAPINAR, Aydın.,(2009), Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları: TMS-TFRS, Gözden Geçirilmiş 3.Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- SARIOĞLU, Kerim, ESEN, Muhittin, (2007) " İşletme Birleşmelerinde Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması" Yönetim: İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsü Dergisi Yıl:18, Sayı:57, ss:44-54
- TERZİ, Serkan (2009); “Şerefiyede Değer Düşüklük Testinin Uluslararası Muhasebe Standardı (IAS 36) ve Amerikan Muhasebe Standardı (SFAS 142) Açısından İncelenmesi”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 95-2009.
- TMSK (13.08.2008) İşletme Birleşmelerine İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 3) Hakkında Tebliğ : Sıra No:67. Ankara : Resmi Gazete (26966 sayılı).

TMSK (15.07.2007) Maddi Olmayan Duran Varlıklara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 38) Hakkında Tebliğ : Sıra No:60. Ankara : Resmi Gazete (26583 sayılı)

TMSK (18.03.2006). Varlıklarda Değer Düşüklüğüne İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 36) Hakkında Tebliğ : Sıra No: 28. Ankara: Resmi Gazete (26112 sayılı)

TMSK (20.03.2011) Finansal Borçların Özkaynağa Dayalı Finansal Araçlarla Ödenmesine İlişkin Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 19) Hakkında Tebliğ : Sıra No:211. Ankara : Resmi Gazete (27880 sayılı).

TMSK (28.03.2006) Gelir Vergilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 12) Hakkında Tebliğ : Sıra No:31. Ankara : Resmi Gazete (26122 sayılı)

TÜRK, Hikmet Sami, (1996) Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No: 185, Ankara

TÜRKÇE SÖZLÜK (1998); Dokuzuncu Baskı, Ankara: TDK Yayınları No: 549.

WILLIAMS, Jan R., HAKA, Susan F., BETTNER, Mark S. ve MEIGS, Robert F. (2003); Financial Accounting, Eleventh Edition, Boston: McGraw-Hill.

YÜCEBAŞ, Önder (2005). Şirket Birleşmeleri Ve Türkiye Uygulaması Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi Ankara

<http://www.angelfire.com/co2/muratdinc/sayfa2.html> (E.T:10.04.2016)

https://www.ekodialog.com/işletme_ekonomisi/işletmeler_konsorsiyum_karteller_trostler.html(E.T :11.04.2016)